

Oslo kommune
Bydel Sagene

Thorvald Meyersgate 7

Saksframlegg

Saksmappe:
2008/796

Saksbeh:

Dato: 26.02.2013

Arkivkode:
371.0

Saksgang

Utvalg	Møtedato
Barne- og ungdomsrådet	12.03.2013
Barne - og ungekomiteen	14.03.2013
Helse- og sosialkomiteen	14.03.2013
Bydelsutvalget	21.03.2013

Hvordan redusere og forebygge barne- og familiefattigdom i bydel Sagene Innsatsområder og strategier

Sammendrag:

Det er i bydel Sagene nedsatt en arbeidsgruppe på tvers av tjenestesteder og avdelinger som har i oppgave å utarbeide en handlingsplan for hvordan redusere og forebygge barne- og familiefattigdom i bydelen. Arbeidsgruppen har utarbeidet forslag til 9 innsatsområder og strategier som framlegges i denne sak. Fokus for handlingsplanarbeidet er hvordan bydelens tjenestesteder kan medvirke til å redusere inntektsfattigdom og forebygge sosiale problemer ved å arbeide mer effektivt, mer samordnet og på nye måter på tvers av tjenestestedene, og via nye prioriteringer og ved aktivt og søke eksterne utviklings- og tilskuddsmidler.

I saken gis en kortfattet redegjørelse hva som menes med fattigdom og for overordnede føringer når det gjelder kommunens ansvar for forebygging og reduksjon av barne- og familiefattigdom. Videre dokumenteres inntektsfattigdommen via tall fra FAFOs undersøkelse og fra en lokal kartlegging på NAV Sagene.

Bakgrunn for saken/ saksframstilling:

Sagene er en av Oslos tre bydeler med relativt flest barnefamilier som er utsatt for vedvarende fattigdom. De siste årene har bydelen hatt stor vekst i antall innbyggere. De fleste som flytter til bydelen har god utdanning og arbeid. Likevel kan det se ut til at antallet fattige barn øker. Det kan skyldes at det flytter flere barnefamilier inn i kommunale boliger og at antallet eneforsørgere med innvandrerbakgrunn øker.

Bydelen har mange ordinære tjenester og institusjoner som når fram til alle barn og barnefamilier i bydelen. Disse universelle tjenestene legger grunnlaget for velferd, helse og læring. Det gjelder helsestasjonstjenester, barnehager, og skoler. I tillegg kommer de tjenestene som har som formål å støtte opp under beboere som mangler arbeid og inntekt eller trenger spesielt tilrettelagte tjenester av andre årsaker; sosial- og boligjenester, barnevern, ungdomstiltak, tjenester for funksjonshemmede, åpen barnehage og familiens hus.

Å bekjempe barnefattigdom er viktig både for å sikre barnas velferd på kort sikt og på lengre sikt. Det viser seg at barn fra fattige familier begynner voksentilværelsen med færre muligheter og dårligere utsikter enn andre barn. Forskning viser at fattigdom ofte går i arv. Barn som vokser opp i familier som har mottatt sosialhjelp har langt større sannsynlighet for å motta sosialhjelp selv i voksen alder enn andre barn.

Fokuset i i planarbeidet er hvordan bydelens tjenestesteder kan medvirke til å redusere inntektsfattigdom og forebygge sosiale problemer, samt medvirke til at flest mulig gjennomfører et utdanningsløp eller kommer ut i arbeid ved å arbeide mer effektivt, mer samordnet og på nye måter på tvers av tjenestestedene, via nye prioriteringer og ved aktivt og søke eksterne utviklings- og tiltaksmidler.

Overordnede myndigheters føringer om fattigdomsbekjempelse og forebygging

Handlingsplanen tar utgangspunkt i at lovgivningene for så vel skoler, barnehager, sosial-, barnevern-, helse- og omsorgstjenester legger av overordnede føringer om forebygging, inkludering og helse. Eksempler er:

- lov om barnehager der formålsparagrafen fremhever at barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Det legges vekt på barnehagepersonalets opplysnings- og bistandsplikt i forhold til sosialtjeneste, helse og omsorgstjeneste samt barnevern.
- lov om helse- og omsorgstjenester der forebyggelse av sykdom, skade og sosiale problemer står sentralt og der helsestasjonen spiller en sentral rolle i forebyggelsesarbeidet overfor barn og unge.
- lov om sosialtjenesten i NAV der det i tillegg til formålet om ” å bedre levekårene for vanskeligstilte og å fremme sosial inkludering” heter at loven skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. I den nylig vedtatte strategiplan for NAV Oslo er bekjempelse av barne- og familiefattigdom utpekt som en av fire strategier.
- lov om barneverntjenester der det heter at ”Kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og adferdsproblemer.” Videre at ”Barneverntjenesten skal samarbeide med andre sektorer og forvaltningsnivåer når dette kan bidra til å løse oppgaver som den er pålagt etter denne loven.”

Disse intensjonene følges opp i regjeringens handlingsplan mot fattigdom ¹ der det står følgende (om barneperspektivet): ”Bekjempelse av barnefattigdom er viktig for å sikre barns velferd på kort sikt, og for å forebygge fattigdom på lengre sikt ved å hindre at barn og unge blir marginalisert i eget voksenliv. Regjeringens mål er at alle barn og unge skal ha de samme rettigheter og muligheter til utvikling uavhengig av foreldrenes økonomi, utdanning og etniske og geografiske tilhørighet.”

¹ Handlingsplan mot fattigdom. Vedlegg til St.prp. nr. 1 (2006-2007) – Statsbudsjettet 2007. Side 5

Hva er fattigdom?

I FNs konvensjon om barns rettigheter erkjennes det at det finnes barn i alle land i verden som lever under særdeles vanskelige forhold og at det må tas særlig hensyn til disse barna. Levekårene varierer sterkt i ulike deler av verden er det vanskelig å sette opp en fast beløpsgrense for fattigdom. Norge følger derfor EUs definisjon av relativ fattigdom som 60% av medianinntekten i det enkelte land. Det er mange svakheter ved et slikt mål da for eksempel gratis eller billige tjenester som gjelder likt for alle og som vesentlig bidrar til å utjevne forskjeller ikke medregnes. Hvis en tar utgangspunkt i FNs liste over 14 grunnleggende goder er det 1,9 fattige barn i Norge²: Myndighetene i Norge har likevel forsøkt å følge opp målet om bekjempelse av barnefattigdom ved å sette opp en målestokk for fattigdom lik 60% av medianinntekten. Uansett synes det å være tilfelle at relativ inntektsfattigdom går sammen med andre levekårsindikatorer. Uansett synes det å være tilfelle at relativ inntektsfattigdom går sammen med andre levekårsindikatorer.

I Norge var medianinntekten i 2009 kr 172000 for enslige, 255000 for familie med 2 barn og 226 for enslig forsørger. Fokus har vært å følge med på utviklingen i antall barn som lever i familier med *vedvarende fattigdom*, definert til familier med inntekter under fattigdomsgrensen over tre år. Det er beregnet at det i Norge er rundt 80 000 fattige barn. I bydel Sagene er det 870.

Inntektsfattigdom på Sagene³

Antall barn i familier med vedvarende inntektsfattigdom: var i Oslo; 2007 – 2009 12974 14,4%
Sagene 2007 – 2009 727 barn = 25% av barna
(Grünerløkka 25,6%, Gamle Oslo 35,1 %)

Kjennetegn ved familier som lever med vedvarende fattigdom i Norge er:

- voksne uten arbeid
- en-inntektsfamilier (en trygd eller en lavtlønnsinntekt)
- mange barn
- enslige forsørgere
- mottar sosialhjelp
- annen etnisk opprinnelse
- ungdom uten skoleplass/arbeid

Kjennetegn ved familier med fattige barn i Sagene og i Oslo

	Sagene	Oslo
Andel fattige barn av alle barn i bydelen	21,8	14,7
Andel fattige barn i husholdning med lav utdanning	62,4	57,0
Andel fattige barn i husholdning uten yrkesaktive	63,8	51,3
Andel fattige barn i store husholdninger/ 4 eller flere barn	32,2	33,8
Andel fattige barn med ikke-vestlig utdanning	79,9	78,1

² Eva Herud og Silje Ohrem Naper "Fattigdom og levekår i Norge – Status 2012. Arbeids- og velferdsdirektoratet Rapport 1 2012

³ Barnefattigdom i Norge; Omfang, utvikling og geografisk variasjon" FAFO-rapport 2009.

Det ser ut til å være en sammenheng mellom tilflytting av personer fra land utenfor OECD og økning i antallet barn i fattige familier. Det kan skyldes at det tar noe tid før nyankomne fra disse landene kommer i arbeid og at de får relativt mange barn i tidligere alder enn majoritetsbefolkningen.

Inntektsfattigdom i familier som er i kontakt med NAV

En opptelling i NAV Sagene oktober 2012 viste at det var 723 barn som lever i familier som er i kontakt med NAV og som mottar ytelser i form av sosialhjelp, kvalifiseringsstønning eller overgangsstønning for enslige forsørgere. Da er det ikke tatt med et større antall barn som har foreldre som lever av andre trygdeordninger som dagpenger, arbeidsavklaringspenger (AAP) eller uføretrygd. Det er grunn til å tro at det er ganske stor overlapp mellom de som telles som fattige av SSB og barnefamilier som er brukere av NAV.

Tabell 1 Antall familier og barn som mottar sosialhjelp, kvalifiseringsstønning eller overgangsstønning

(Tall des. 2012)	To – foreldre familier	Ene-forsørgere uten overgangstønning	Ene-forsørgere med full overgangstønning	Ene-forsørgere med redusert overgangstønning	Total antall foreldre og barn
Tot. foreldre	145 (71 fam.)	183	87	44	459
Totalt barn	167	329	153	74	723

Tabell 2: Antall familier som mottar sosialhjelp, kvalifiseringsstønning eller overgangsstønning fordelt på opprinnelsesland

ANTALL FORELDRE (Tall des. 2012)	To – foreldre familier	Enefors. uten overgangstønning	Enefors. med full overgangstønning	Enefors. med red. overgangstønning	Antall foreldre	Prosent
Norge	9	53	21	25	108	23,5
Somalia	46	66	24	1	137	29,8
Rest Europa	10	18	10	9	47	10,2
Asia/Afr/Am	80	46	32	9	167	36,4
total ant. foreldre	145	183	87	44	459	100,0

Opptellingen viser at de fleste foreldrene kommer fra land utenfor OECD; 29,8 % fra Somalia og 36,4 % fra øvrige Asia/Afrika/S.Amerika.

Tabell 3: Antall barn fra familier som mottar sosialhjelp, kvalifiseringsstønning eller overgangstønning fordelt på opprinnelsesland

ANTALL BARN (Tall des. 2012)	To – foreldre familier	Enefors. uten overgangstønning	Enefors. med full overgangstønning	Enefors. med red. overgangstønning	Antall foreldre	Prosent
Norge	10	65	24	35	134	18,5
Somalia	65	155	62	3	285	39,4
Rest Europa	6	29	16	15	66	9,1
Asia/Afr/Am	86	80	51	21	238	32,9
total ant. barn	167	329	153	74	723	100,0

Når det gjelder barn viser opptellingen at 39,4 % kommer fra Somalia og 32,9 % kommer fra øvrige Asia/Afrika/S.Amerika.

Fattigdom er mer enn inntektsfattigdom

Selv om *inntektsfattigdom* er den statistiske målestokken som blir brukt for å telle utviklingen i antallet fattige barn i Norge handler myndighetenes (og Bydel Sagenes) planer for å redusere fattigdom både om tiltak som kan redusere inntektsfattigdom ved at flere kommer i arbeid og kvalifisering og ved at det gjennomføres tiltak som fremmer helse, livslang læring, inkludering og økt samfunnsdeltakelse.

Både overordnede og lokale handlingsplaner for å redusere og forebygge fattigdom handler derfor om:

1. Tiltak for å øke begge ektefelles inntekter fra arbeid eller kvalifiseringstiltak (Kvalifiseringsprogram, Introduksjonsprogrammet, AMO-kurs, Ny Sjanse, arbeidspraksis med individstønning, arbeidsavklaringspenger mv)
2. Gratis eller billige tjenester og tiltak som støtter opp under helse, læring, deltakelse og inkludering – universelt eller som målrettet støtte til enkelte grupper
3. Hjelp til brukere som trenger det for å gjøre nytte av velferdsstatens mange universelle helse- og velferdstjenester gjennom bruk av koordinatorfunksjoner og individuell plan
4. Målrettet samordning av innsatsen der flere innstanser er inne i samme familier – på tjeneste- og individnivå.

Handlingsplanen bygges opp ut fra følgende ni innsatsområder og strategier:

Innsatsområde 1: Redusere inntektsfattigdom i barnefamilier

Strategi: Alle barnefamilier med lav inntekt skal få bistand til å øke sine inntekter ved å komme i gang med kvalifisering og arbeid og avklare økonomiske rettigheter.

Innsatsområde 2: Samordne barnevern og sosialtjeneste

Mål/ strategi; Barn og voksne i utsatte familier skal oppleve et samordnet tjenestetilbud fra barnevern og sosialtjenesten i NAV.

Innsatsområde 3: Førskolebarn

Mål/ strategi; Alle førskolebarn skal ha tilbud som støtter god språklig og sosial utvikling før skolestart. Alle 3-4-5 åringer skal ha plass i barnehage

Innsatsområde 4: Skolebarn

Mål/strategi: Risikoutsatte skolebarn og deres familier skal oppleve et samordnet hjelpetilbud fra bydel, skole og helsetjenester.

Innsatsområde 5: Ungdom

Mål/strategi: All ungdom som står i fare for eller har falt ut av skolegang skal ha samordnede tilbud om oppfølging med sikte på arbeid eller utdanning

Innsatsområde 6: Fritids- og oppfølgingstilbud

Mål/strategi: Risikoutsatte familier, barn og unge skal få tilbud om fritidstilbud og oppfølging

Innsatsområde 7: Folkehelse

Mål/strategi 7: Barn og voksne som trenger det skal få helsefremmende veiledning og oppfølging når det gjelder fysisk og psykisk helse, familieplanlegging, kosthold og tannhelse.

Innsatsområde 8: Områdesatsning

Mål/ Strategi: For beboere i utsatte områder igangsettes koordinert innsats og nærmiljøtiltak

Innsatsområde 9: Utviklingsledelse og kompetanse

Mål/ strategi: Øke kompetanse og styrke ledelse og koordinering på tvers av enhetene som jobber med barnefamilier og ungdom

Hva kan overordnede myndigheter gjøre for redusere fattigdom og fattigdomsfeller?

Overrepresentasjon av barnefattigdom i Oslo Indre øst skyldes først og fremst lav yrkesdeltakelse. Det finnes relativt mange en- inntektsfamilier i bydelen, dvs familier som lever av *en* lavinntekt eller *en* trygdeinntekt. I bydelens handlingsplan mot barne- og familiefattigdom legges det følgelig vekt på å komme fram til de som ikke er i arbeid med tilbud om inntektsbringende kvalifiseringstiltak som kan føre fram mot arbeid og deltakelse så som kvalifiseringsprogrammet og Ny Sjanse.

Arbeidsgruppa viser imidlertid at det ikke alltid er slik at statlige og kommunale tiltak og tilskuddsordning virker etter hensikten. Arbeidsgruppen foreslår derfor overfor overordnede myndigheter at man søker å erstatte ”yrkespassiverende” ordninger som kontantstøtte, bostøtte og overgangsstønad med;

- Rett til inntektsgivende kvalifiseringsprogrammer
- Rett til bostøtte knyttet til og stønad til barnetilsyn knyttet til deltakelse i kvalifiseringsprogrammer.
- Rett til minstepensjon ved nedkomst tilsvarende minstepensjon i 12 mnd eller fram til barnet kan få barnehageplass
- Heve inntektsgrensen form minstepris i barnehagene til 300 000.

Økonomiske, organisatoriske og miljørelaterte konsekvenser:

Handlingsplanens innsatsområder, strategier og tiltak gjennomføres innenfor bydelens vedtatte budsjett.

Forslag til vedtak:

Sak om innsatsområder og strategier - hvordan redusere og forebygge barne- og familiefattigdom i bydel Sagene tas til etterretning.

BYDEL SAGENE

Helge Jagmann
bydelsdirektør

Godkjent og ekspedert elektronisk uten underskrift

Trykte vedlegg:

Utrykte vedlegg: